

3

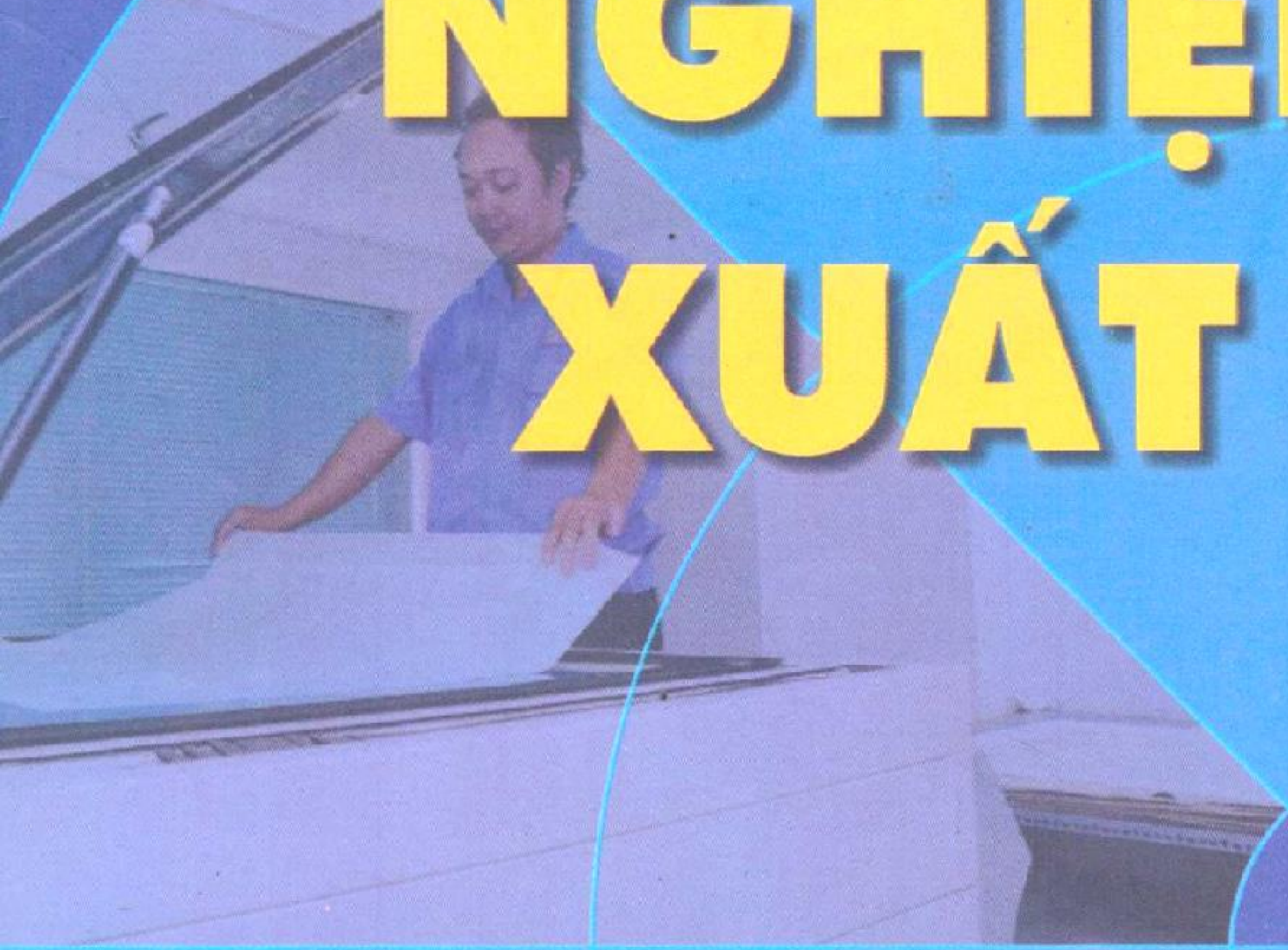

CK.0000066009

PHẠM THỊ THU

Dự luận

NGHIỆP VỤ XUẤT BẢN

YÊN
EU

NHÀ XUẤT BẢN
THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

PHẠM THỊ THU

Lý luận

**NGHIỆP VỤ
XUẤT BẢN**

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

Mã số: QP 01 HM12

LỜI NÓI ĐẦU

Từ xa xưa khi con người xuất hiện, họ đã dùng vỏ cây, thân cây, phiến đá để lưu giữ những tri thức, những hiểu biết có được trong quá trình lao động và nhận thức... Nhờ đó mà các thế hệ sau mới có thể kế thừa những thành quả của thế hệ trước mà không phải mò mẫm, dò tìm. Cùng với sự phát triển của xã hội loài người, cách thức để con người thực hiện lưu giữ tri thức cũng phát triển và tiến bộ không ngừng. Xuất phát từ chính thực tiễn cuộc sống cộng với sự phát triển hàng nghìn năm lịch sử, Ngành Xuất bản đã ra đời.

Nhận thức được tầm quan trọng cũng như nhu cầu thiết thực của bạn đọc muốn tìm hiểu về lĩnh vực xuất bản cũng như nghiệp vụ xuất bản, Nhà xuất bản Thông tin và Truyền thông trân trọng giới thiệu bạn đọc cuốn sách "*Lý luận nghiệp vụ xuất bản*" do tác giả Phạm Thị Thu biên soạn.

Nội dung cuốn sách gồm 10 chương, cụ thể:

Chương 1: Lý luận cơ bản về xuất bản, xuất bản học, xuất bản phẩm

Chương 2: Biên tập và biên tập học

Chương 3: Nghiệp vụ biên tập sách

Chương 4. Thiết kế tổng thể cuốn sách

Chương 5: Sửa bài (Sửa morasse)

Chương 6: In ấn

Chương 7: Giá thành và giá bán xuất bản phẩm

Chương 8: Phát hành sách

Chương 9: Xuất bản ấn phẩm đa phương tiện

Chương 10: Xuất bản điện tử

Cuốn sách dẫn dắt bạn đọc tìm hiểu các hoạt động xuất bản: từ lý luận đến thực tiễn, từ xuất bản phẩm truyền thống đến xuất bản phẩm điện tử; từ công tác xây dựng đề tài, quan hệ với cộng tác viên, các nghiệp vụ biên tập, sửa bài, thiết kế, in ấn, định giá cho đến trữ và phát hành.

Hy vọng cuốn sách sẽ là tài liệu nghiệp vụ tham khảo bổ ích cho tất cả cán bộ, công nhân viên chức trong Ngành Xuất bản; cho các giảng viên, sinh viên và bạn đọc có nhu cầu tìm hiểu lĩnh vực này.

Mặc dù tác giả và Nhà xuất bản đã có rất nhiều cố gắng trong quá trình biên soạn và biên tập, song cuốn sách sẽ khó tránh khỏi những thiếu sót. Chúng tôi rất mong nhận được những ý kiến đóng góp quý báu của bạn đọc để cuốn sách ngày càng được hoàn thiện hơn trong lần tái bản sau.

Mọi ý kiến đóng góp của quý độc giả xin gửi về địa chỉ: Nhà xuất bản Thông tin và Truyền thông, số 9, ngõ 90, phố Ngụy Như Kon Tum, Thanh Xuân, Hà Nội. Điện thoại: (04) 35772143; Fax: (04) 35579858. Email: nxb.tttt@mic.gov.vn

Trân trọng cảm ơn./.

**NHÀ XUẤT BẢN
THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG**

Chương 1

LÝ LUẬN CƠ BẢN

VỀ XUẤT BẢN, XUẤT BẢN HỌC, XUẤT BẢN PHẨM

I. XUẤT BẢN

Xuất bản là sản phẩm của nền văn minh nhân loại khi đã phát triển đến một giai đoạn nhất định, vừa là thành quả quan trọng của sự phát triển văn minh nhân loại, vừa là công cụ thiết yếu thúc đẩy sự phát triển của văn minh nhân loại, chính vì vậy xuất bản có vai trò rất quan trọng đối với sự phát triển của nền văn minh nhân loại.

1.1. Định nghĩa về xuất bản và các yếu tố cấu thành xuất bản

1.1.1. Định nghĩa

Xuất bản là hoạt động thuộc lĩnh vực văn hóa, tư tưởng nhằm phổ biến, giới thiệu tri thức thuộc các lĩnh vực đời sống xã hội, giá trị văn hóa dân tộc và tinh hoa văn hóa nhân loại, đáp ứng nhu cầu đời sống tinh thần của nhân dân, nâng cao dân trí, xây dựng đạo đức và lối sống tốt đẹp của người Việt Nam, mở rộng giao lưu văn hóa với các nước, phát triển kinh tế - xã hội, đấu tranh chống mọi tư tưởng và hành vi làm tổn hại lợi ích quốc gia, góp phần vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Xuất bản là việc tổ chức, khai thác bản thảo, biên tập thành bản mẫu để in và phát hành hoặc để phát hành trực tiếp qua các phương tiện điện tử (Luật Xuất bản 2012).

Xuất bản là một quá trình hoạt động nối tiếp, đồng bộ, hoàn chỉnh. Nó gồm 3 khâu: biên tập, in và phát hành (Từ điển Xuất bản, NXB Từ điển Bách khoa, 2007, trang 642).

Như vậy, xuất bản là hoạt động biên tập, chế bản, in tác phẩm và phát hành ra công chúng. Định nghĩa này phù hợp với thực tiễn công tác xuất bản và tương đối khoa học.

Ở phương Tây, từ "xuất bản" trong tiếng Pháp là "Publier" và tiếng Anh là "Publish" xuất hiện vào năm 1330 và năm 1450. Từ "xuất bản" bắt nguồn từ tiếng La-tinh "publicare" (nghĩa là "công bố ra đại chúng"). Một số sách công cụ có uy tín của các nước phương Tây đã có định nghĩa về xuất bản. "Đại từ điển tiếng Anh Oxford" (xuất bản năm 1989) đã định nghĩa "xuất bản" là "sách, bản đồ, tranh ảnh, bài hát và các tác phẩm khác được sao chép, in ấn hoặc chế bản bằng các phương pháp khác nhau để phát hành hoặc cung cấp cho công chúng". Nhiều sách công cụ đã đưa việc lựa chọn, sáng tác và phát hành tác phẩm bằng chữ viết vào nội dung cơ bản của khái niệm "xuất bản".

Ở Trung Quốc, người ta định nghĩa "xuất bản là hoạt động biên tập, nhân bản tác phẩm và phát hành ra công chúng". Hoạt động xuất bản có từ rất sớm, nhưng thời cổ Trung Quốc, mọi người chưa sử dụng thuật ngữ "xuất bản", mà thường gọi hoạt động xuất bản là "in điều khắc", "in khắc gỗ", "in kềm"... Hàm ý của những từ này thường chỉ công việc in ấn, cũng có lúc chỉ cả việc phát hành, nhưng nội dung về biên tập thường không có ở trong đó. Từ "xuất bản" được sử dụng sớm nhất ở Trung Quốc là do Hoàng Tuân Hiến - nhà tư tưởng cuối triều Thanh, ông sử dụng vào năm 1879 khi bút đàm với các học giả Nhật Bản.

Định nghĩa "xuất bản" của Việt Nam và nước ngoài về nội dung cơ bản là giống nhau, chỉ khác nhau ở chỗ: các nước phương Tây chú trọng việc "công bố ra đại chúng", còn Việt Nam và Trung Quốc thì nhấn mạnh tính chỉnh thể không thể tách rời nhau giữa 3 yếu tố: biên tập, in và phát hành. Định nghĩa "xuất bản" của phương Tây không nói rõ về biên tập, cũng có người cho rằng biên tập nằm trong lựa chọn hoặc nhân bản. Trong định nghĩa "xuất bản" của Việt Nam thì xác định rõ là bao gồm cả "biên tập".

1.1.2. Các yếu tố cấu thành xuất bản

Các yếu tố cấu thành xuất bản là biên tập, in ấn và phát hành. Tiên đề đề từ những yếu tố này cấu thành nên hoạt động xuất bản là tác phẩm.

Biên tập bao hàm nhiều nội dung cụ thể (sẽ giới thiệu chi tiết hơn trong các phần sau). *Chế bản, in ấn (nhân bản)* là bằng các phương thức vật lý, hoá học, dựa vào nội dung tác phẩm để chế tạo ra hàng loạt những văn bản (ấn phẩm) có nội dung thông tin giống nhau. Phương thức nhân bản hay gặp nhất trong sản xuất xuất bản phẩm là in ấn, sao đĩa... *Phát hành* là chỉ hoạt động của nhà xuất bản thông qua việc trao đổi hàng hoá để đưa xuất bản phẩm đến tay người tiêu dùng.

Như vậy, khái niệm xuất bản bao gồm 3 yếu tố sau:

a) *Xuất bản là hoạt động gia công biên tập đối với tác phẩm, làm cho nó phù hợp với nhu cầu của độc giả*

Xuất bản không phải là khai thác từ những thông tin nguyên thủy (thông tin gốc, thông tin bậc một), mà là khai thác từ những tác phẩm có sẵn. Tiếp nhận những thông tin ban đầu, khái quát chúng thành tri thức, hình thành sản phẩm tri thức là những công việc mà tác giả phải hoàn thành. Quá trình hình thành các tác phẩm là thuộc về quá trình lao động của tác giả, chứ không phải là hoạt động xuất bản. Nhà văn sáng tác nên tác phẩm văn học của mình, họa sĩ vẽ tranh, nhạc sĩ soạn nhạc... các hoạt động đó đều không thể gọi là xuất bản được.

Xuất bản tuy không phải là quá trình hình thành chủ yếu của các sản phẩm tri thức, nhưng lại là một quá trình lựa chọn về hệ thống thông tin tri thức. Sự lựa chọn này được tiến hành phù hợp với nhu cầu tiếp nhận, tiêu dùng tinh thần của độc giả. Hơn nữa, phải dựa theo yêu cầu đó mà tiến hành chỉnh lý, bổ sung và hoàn thiện những thông tin, tri thức trong tác phẩm đã lựa chọn.

b) *Xuất bản là hoạt động chế bản, in ấn (nhân bản) hàng loạt tác phẩm đã gia công biên tập xong, làm cho nó có một hình thức đẹp nhằm cung cấp cho độc giả sử dụng*

Bất luận áp dụng phương thức nào để nhân bản tác phẩm, thì xuất bản cũng là quá trình làm cho thông tin tri thức đã được gia công xong, có hình thức vật chất xác định nhằm cung cấp cho độc giả sử dụng. Chỉ có quá trình chế bản, in ấn (nhân bản) hàng loạt thì những thông tin tri thức có trong tác phẩm mới có thể được đông đảo độc giả tiếp thu. Công tác lưu trữ cũng cần phải tiến hành biên soạn, chỉnh lý, hệ thống hóa tài liệu thành từng nhóm, từng bộ sưu tập. Nhưng công tác lưu trữ không phải là xuất bản, bởi vì nó thiếu quá trình in ấn (nhân bản) hàng loạt. Trong nền kinh tế hàng hoá, quá trình nhân bản hàng loạt tác phẩm cũng là quá trình sản xuất hàng hoá về xuất bản phẩm.

c) Xuất bản là hoạt động truyền bá rộng rãi về xuất bản phẩm được hình thành trong quá trình sản xuất

Thông qua các phương thức hoạt động (phát hành, trao đổi) để đưa đến đông đảo bạn đọc các tác phẩm đã được biên tập gia công, chỉnh lý và chế bản, in ấn (nhân bản) hàng loạt, đó là mục đích của hoạt động xuất bản.

Vì sao lại nói biên tập, in, phát hành là yếu tố cấu thành xuất bản? Bởi vì hoạt động xuất bản thực sự không thể tách rời chúng; giữa chúng có mối quan hệ hữu cơ với nhau không thể thiếu một yếu tố nào cả. Một tác phẩm chưa biên tập có thể chế bản, cũng có thể được lưu truyền, nhưng không thể được gọi là xuất bản. Tiến hành biên tập tác phẩm nếu không phải là để in (nhân bản) và phát hành thì việc biên tập đó không phải là một bộ phận của hoạt động xuất bản. Cũng như vậy, một tác phẩm được chế bản, nhân bản nhưng lại không qua biên tập, không cần phải phát hành thì không thể trở thành hoạt động xuất bản. Việc phát hành không qua biên tập, không cần nhân bản thì cũng chẳng có quan hệ gì với xuất bản cả. Chúng ta có thể nói xuất bản là một hình thức "phát ngôn", là một hình thức "công bố ra đại chúng" nhưng không thể nói tất cả các bài phát biểu và "công bố ra đại chúng" đều là xuất bản.

Thông thường, mọi người chỉ coi xuất bản bao gồm các xuất bản phẩm đăng tải trên giấy như: sách, ấn phẩm... Trên thực tế, ngành xuất